DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh24949>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 18.07.2019
Kabul Tarihi: 22.03.2020
On-line Yayın: 30.04.2020

Article Type: Research article
Submitted: 18.07.2019
Accepted: 22.03.2020
Published Online: 30.04.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Dever, A., İslam, A. & Sarı, Ş. (2020). İlk Türk Beden Eğitimi Öğretmeni: ‘Şeyhül İdman’ Ali Faik Üstünidman. *Journal of History School*, 45, 952-969.

İLK TÜRK BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ: ‘ŞEYHÜL İDMAN’ ALİ FAİK ÜSTÜNİDMAN¹

Ayhan DEVER² , Ahmet İSLAM³ & Şevval SARI⁴

Öz

Ali Faik (Üstünidman) Bey; ilk, orta ve lise öğrenimini Mekteb-i Sultani’de tamamlamış ve mezun olunca da aynı okulda ilk Türk beden eğitimi öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Öğretmenliği süresince öğrencilerine aletli jimnastik eğitimi yoğun bir şekilde veren Faik Bey, aynı zamanda halter sporunun da ülkemizde gelişmesinde etkin rol oynamış ve zaman içerisinde özel bir jimnastikhane de açarak öğrenci olmayan kişilerin de sportif aktivitelere katılmasını sağlamıştır. Gerek okulda gerekse de özel jimnastikhane de yetiştirdiği öğrencileri arasında Yunanistan’da düzenlenen ara olimpiyatlarda şampiyon olan Alibrandi Kardeşler, dünya şampiyonu güreşçimiz Kara Ahmet, Türk sporunun duayen isimlerinden Ali Sami Yen ve Selim Sırrı Tarcan gibi isimler de bulunmaktadır. Ali Faik (Üstünidman) Bey’in Türk spor tarihi açısından diğer bir önemi ise ülkemizde ilk spor kitabını yazmış olmasıdır. 1890 yılında yazmış olduğu *Jimnastik yahut Riyazat-ı Bedeniyye* isimli çalışması ile ülkemizde spor yayıncılığının ilk örneğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra Fransa ve İsviçre’de yayınlanan spor gazete ve dergileri için İstanbul muhabirliği yaparak; ayrıca dönemin ilk spor dergilerinden olan *İdman* dergisine de jimnastikle ilgili makaleler yazarak yazılı spor basınıımızın ilk öncülerinden birisi olmuştur.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1. yazar %50, 2. yazar 30, 3. yazar %20.

² Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yönetimi Anabilim Dalı, ayhandever@gmail.com, Orcid: 0000-0002-8300-5290

³ Öğr. Gör., Ordu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ahmetislam@odu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-6735-1583

⁴ Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, sevvallsariiii@gmail.com, Orcid: 0000-0002-3565-0922

Anahtar Kelimeler: Ali Faik Üstünidman, Jimnastik, Aletli Jimnastik, Beden Eğitimi Öğretmeni, Mekteb-i Sultani.

First Turkish Physical Education Teacher:

‘Şeyhül İdman’ Ali Faik Üstünidman

Abstract

Ali Faik (Üstünidman) Bey completed his primary, secondary and high school education in *Mekteb-i Sultani*. After graduation, he started to work in the same school as the first Turkish physical education teacher. He taught gymnastics and also played an active role in the development of weightlifting in our country. Later on, he opened a private gymnasium to provide non-students with the opportunity to participate in sports activities as well. Some of his students from the school or gymnasium are Alibrandi Brothers, who won the championship in the Olympic Games in Greece; Kara Ahmet, who was a world champion wrestler; and Ali Sami Yen and Selim Sırrı Tarcan, who are prominent figures of the Turkish sports history. Another contribution of Ali Faik (Üstünidman) Bey to the Turkish sports is that in 1890 he wrote the first book on sports entitled *Jimnastik yahut Riyazat-ı Bedeniyye* in our country. He was the Istanbul reporter of some French and Swiss sports newspapers and journals. He also wrote articles about gymnastics to İdman magazine, which was one of the first sports magazines of that period. He was, therefore, one of the first pioneers of our printed sports media.

Keywords: En az dört en fazla altı sözcük, her sözcüğü ilk harfi büyük yazılır, sözcükler virgül ile ayrılır (10 punto).

GİRİŞ

Ali Faik Üstünidman, Türk Spor Tarihi’nde unutulagelmış bir isimdir. Öğrencisi olduğu Mekteb-i Sultani (Galatarasay Lisesi)’de, mezuniyetinin ardından beden eğitimi öğretmenliği yapmış; ülkemizde jimnastik ve halter sporlarının gelişiminde etkin bir rol oynamış ve dönemin pek çok spor insanının ortaya çıkmasında aktif bir şekilde rol almıştır.

Faik Bey, Türk spor tarihi için big bang olarak kabul edilebilecek önemli bir simadır. Hatta ülkemiz sporu da Faik Bey’in çabalarıyla ortaya çıkmıştır (Şabanoğlu, 2013:56). Sermet Muhtar’a göre (1932:6) bu memlekette spor kelimesi ağza alınınca akla ilk gelecek ilk kişi Faik Bey’dir.

Spor tarihine yönelik çalışmaların tamamında ilk Türk Beden Eğitimi öğretmeni olarak ifade edilen ancak hayatı hakkında pek fazla bilgiye yer verilmeyen Ali Faik (Üstünidman) Bey, Düyun-u Umumiye muhasebeci Mesut

Bey ile Lalidur Hanım’ın çocuğu olarak İstanbul’da dünyaya gelmiştir (Çankaya, 1969:932). Faik Bey, kendisiyle yapılan röportajda Mekteb-i Sultani ’ye 11 yaşında iken girdiğini ifade etmektedir. Faik Bey’in okula giriş tarihi 1870’dir (Muhtar, 1932:6) ve kendi anlatımına göre Faik Bey 1859 doğumludur Buna karşılık bazı kaynaklarda Faik Bey’in doğum tarihi 1858 olarak da verilmektedir (Şabanoğlu, 2013:58; Aral, 2002:123). Faik Bey’in büyük babası Maliye Nezareti’nde Emekliler Maaş Şubesi Müdürü Ahmet Efendi (Aral, 2002:123); büyük dedesi ise II. Mahmut’un İstabl-ı Amire başkâtibi; Mekke ve Medine’ye atıyla gidip gelmiş bir sporcu olan İbrahim Ethem Efendi’dir (Güven, 1999:648).

Faik Bey; 1870 yılında 164 okul numarası ile Mekteb-i Sultani ’ye girmiş (Şehir Üniv. Arşivi, TT552833); ilk, orta ve lise öğrenimini bu okulda tamamlamış ve 1879 yılında okuldan mezun olmuştur (Çankaya,1969:932). Mezun olduktan sonra Mekteb-i Sultani’de beden eğitimi öğretmenliğine başlamış ve yaklaşık 45 sene boyunca bu görevine devam ederek emekli olmuştur.

Bir Türk’ün, Türkleri sporun içerisine çekmesi, sporu Türklere tam anlamıyla sevdirmesi, bunun yanı sıra mücadelecili olmayı ve gücünü daha dengeli bir şekilde kullanmayı öğretmesi bakımından, Faik Bey Türk sporuna bir çağ atlatmıştır (Kalpakçıoğlu, 2009:36). Bu çalışmanın amacı Türk sporunun ortaya çıkmasında, şekillenmesinde oldukça önemli bir isim olmasına karşın unutulmuş bir öğretmen olan Ali Faik (Üstünidman) Bey hakkında bilgi vermektir. Ancak Faik Bey hakkında herhangi bir akademik çalışma olmadığından dolayı ilk Türk beden eğitimi öğretmenine yapılan bu haksızlık, biraz burukluk yaratmış olsa da bu çalışmanın bundan sonra Faik Bey ile ilgili yapılacak çalışmalara öncülük edeceği ve ilk Türk beden eğitimi öğretmenine yapılan haksızlığın bir parça da giderileceği düşünülmüştür.

1. Mekteb-i Sultani ve Jimnastik Dersleri:

1481⁵ senesinden beri Galata Sarayı olarak bilinen Galatasaray Lisesi, İstanbul’un Beyoğlu semtinin en güzel yerine kurulmuş bir okuldur. Okulun yerinin ve isminin belirlenmesinde Sultan II. Bayezid etkili olmuştur. Rivayete göre Sultan II. Bayezid tahta çıktığı dönemlerde sürekli avı düzenlemiş ve av dönüşü orada bulunan bir kulübe gözüne çarpmıştır. Dinlenmek amacıyla gördüğü kulübeye giden Sultan II. Bayezid, burada yaşayan ve birbirinden nadir güller yetiştiren Gülbaba isimli ihtiyarın sohbetinden oldukça memnun kalmış, kendisinden bir isteği olup olmadığını sorunca; Gülbaba, lisenin bugün

⁵ Galatasaray Tarihi isimli çalışmasında Fethi İsfendiyaroğlu bu yılı 1482 olarak vermektedir.

bulunduğu yere bir okul yapılmasını istemiş ve bu isteği doğrultusunda Galata Sarayı adı verilen okul yaptırılmıştır (Tekil, 1985:8; Engin, 2003:16).

Belirli bir döneme kadar Enderun öğrencilerinin ilk ve orta eğitimlerini tamamladıkları yer olan Galata Sarayı Ocağı, 1823 yılında çıkan yangında küle dönmüş ve bir süre sonra bina dört bölümden (küçük oda, orta oda, başoda, hünkâr odası) oluşacak şekilde tekrardan inşa edilmiştir. Ancak 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın ortadan kaldırılmasıyla beraber Enderun zayıflamaya başlamış ve ocak sistemi terk edilerek saray mektebi statüsünden çıkarılmıştır. 1839 yılında ise okul binası Mekteb-i Tıbbiye olarak kullanılmaya başlamıştır (Uslu, 2017:1).

Okul binası bu dönem içerisinde tekrar yanmış ve 1862 yılında kargirden inşa edilmiştir. 1868 yılına gelindiğinde ise Osmanlı'nın batıya açılan penceresi olarak nitelendirilen Mekteb-i Sultani açılmıştır. Mekteb-i Sultani'nin kuruluşu, Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma ve yenileşme hareketleri ile doğrudan ilişkilidir (Ergin, 21).

Mekteb-i Sultani'nin başlıca açılış sebebi; Sultan Abdülaziz'in bir sergiyi ziyaret etmek amacıyla 1867 yılında Fransa'ya gitmesi; burada Fransız eğitim sistemini daha yakından tanınması ve İstanbul'da da aynı eğitime sahip bir okulun açılması düşüncesidir (Ergin, 481).

Avrupa'daki liselerle eşit ve doğrudan bir şekilde Fransız okulları program ve müfredatlarına uygun olan, diplomasının geçerliliği Avrupa üniversitelerince kabul edilen ve Türkçe ile Fransızcanın eşit düzeyde öğretildiği Mekteb-i Sultani (Sandıkçıoğlu vd., 1974:16) Sultan Abdülaziz döneminde açılmıştır.

1 Eylül 1968 tarihinde öğretime başlayan Mekteb-i Sultani' de öğrenci mevcudu 409'dur ve bu öğrencilerin çoğu Fransızca bilmemektedir. Okulda Müslüman öğrencilerin yanı sıra Bulgar, Musevi, Katolik Latin, Rum, Hristiyan ve Ermeni öğrenciler de eğitim görmekteydi (Şişman, 1989:26).

Dersler ise Türk dili, Fransız Dili ve edebiyatı, genel ve özel ahlak, latince temel bilgiler, yunan etimolojisi, dünya tarihi ve Osmanlı tarihi, temel ve ileri düzey matematik, kozmografya, fizik, kimya, doğa tarihi, hukuk, kamu iktisadı, söz bilim, geometrik çizim (Uslu, 2017:35) şeklindedir.

Bu derslerin haricinde Mekteb-i Sultani içerisinde öğrencilerin yaşlarına göre her türlü alet ve edevatın bulunduğu bir jimnastikhane yapılmış ve jimnastik dersleri de verilmiştir (Şişman, 1989:19). Modern anlamda bir eğitim anlayışına sahip olan Mekteb-i Sultani' de verilen dersler arasında çalışmamız açısından en önemli ders jimnastik dersidir.

Okul, Fransız eğitim sisteminden etkilenilerek oluşturulduğundan Fransa’dan çeşitli branş öğretmenleri getirilmiştir. Bu öğretmenlerden ilki, 1868 – 1872 yılları arasında okulda jimnastik öğretmeni olarak görev yapan jimnastik öğretmeni Monsieur Curel’dır (Şişman, 1989: 38). Bu dönem içerisinde dersin adı İdman ve Riyazeti Bedenîye’dir ve jimnastik dersi olarak işlenmektedir (Bilge, 1989:27). Curel’in okuldaki ilk işi, geniş bir salonu jimnastikhaneye çevirmesi olmuş ve Fransa’dan getirdiği spor aletlerini buraya yerleştirmiştir. Dönem içerisinde öğrencilerin jimnastik derslerine olan ilgilerini arttırabilmek amacıyla 1870 yılında Kâğıthane’de bir idman bayramı düzenlemiştir; öğrencilere çeşitli beden hareketleri yaptırmış ve derece alanlara armağanlar dağıtmıştır (Ateş, 2017:103). Bu şekilde öğrenciler jimnastik dersine yavaş yavaş da olsa ısınmaya ve kayıtsız kalmamaya başlamıştır.

Sonrasında Monsieur Morioux⁶ isimli Fransız beden eğitimi öğretmeni okula gelmiş; jimnastik derslerinin yanı sıra yüzme ve kürek branşlarında da öğrencilere dersler vermiş; okulda deniz sporları ayrıca bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Zaman içerisinde Morioux adından oldukça fazla söz ettirmeye başlamış ve Yüzbaşı rütbesiyle Tophane Askeri Sanayi Mektebi’ne yüzme öğretmeni olarak atanmıştır (Yıldız, 1979:301).

Türk Sporunun önemli isimlerinden birisi olan ve Galatasaray Lisesi’nde de kısa bir süre beden eğitimi öğretmenliği yapan Selim Sırrı Tarcan, Morioux’un dersleriyle ilgili olarak; spor salonundan; halkaların, trapezlerin, iplerin, sırtkların, ip merdivenlerin sallandırıldığını, etrafta demir güllerin bulunduğunu, temel amacın pazuları, göğüs ve baldır adaleleri sert sporcu ve akrobatlar yetiştirmek (Tarcan, 1928:142) olduğunu belirtmektedir. Gerek jimnastikhanenin içeriğine bakarak gerekse de yetiştirilmek istenen kişilerin özelliklerine bakarak aletli jimnastiğin ön planda olduğunu söylememiz mümkün olmaktadır.

Ardından okula Beden Eğitimi öğretmeni olarak Monsieur Martinetti gelmiş ve aletli jimnastik çalışmalarına daha da fazla önem vermiştir. Ancak 1878 yılında Martinetti, Mekteb-i Harbiye’ye jimnastik öğretmeni olarak atanmıştır (Yıldız, 1979:301). Hatta Martinetti, Mekteb-i Sultani’de sabahları jimnastik derslerini verdikten sonra eşya satış dükkânına geri dönmekte ve ticaretine devam etmekteydi (Tayga, 113).

Takip eden dönem içerisinde Mekteb-i Sultani’nin beden eğitimi öğretmeni Stangalli olmuş ve çok yönlü bir sporcu olan Stangalli, Beyoğlu’nda

⁶ Ruşen Eşref Ünaydın, bu ismi Moiroux olarak ifade eder; bkzn: Galatasaray ve Futbol, Ka Kitap, İstanbul, 2014:19.

özel bir jimnastikhane açarak pek çok öğrenci yetiştirmiştir (Yıldız, 1979:301). Stangalli'nin en önemli özelliği ise bir cambaz olmasıdır (Bilge, 1989:27).

Stangalli'nin ardından okuldan yeni mezun olan Faik Bey jimnastik öğretmenini olarak göreve başlamış ve Türkiye'nin ilk Türk idmancısı unvanını almıştır (Hiçyılmaz, 2016:29). Faik Bey, öğrencilerine kendisini ve derslerini sevdirmeyi başarmış; hatta arşiv belgelerine göre öğretmenliğe başladığının 6. yılında (1885), görevinde gösterdiği üstün başarılarından dolayı rütbesi yükseltilmiş ve ödüllendirilmiş (Ünal, 2019:383); emekli olduktan sonra da Maarif Vekâleti tarafından kendisine fahri beden eğitimi unvanı verilmiş ve Maarif nişanı ödüllendirilmiştir.

2. Mekteb-i Sultani'de İlk Türk Jimnastik Hocası: Ali Faik (Üstünidman) Bey

Ali Faik Bey, Tanzimat dönemiyle başlayan batılılaşma hareketlerinin önemini kavramış ve bu düşünceler doğrultusunda geliştirdiği modern spor anlayışını, toplumun yapısını da göz önünde bulundurarak öğrencilerine aktarmaya çalışmıştır (Aral, 2002:121). Belki de öğrencileri tarafından aşırı derece de sevilmesinin ve mesleğinde oldukça başarılı olmasının nedenlerinden birisi de budur.

1870 yılında öğrenci olarak girdiği Mekteb-i Sultani'den 1879 yılında mezun olmuş ve akabinde yine aynı okulda jimnastik öğretmenini olarak göreve başlamıştır. 1879 yılı; bir Türk'ün, Türkleri sporun içerisine çekmesi, sporu topluma tam anlamıyla sevdirmesi, bunun yanı sıra mücadele etmeyi ve güçlerini tasarruflu kullanmayı öğrenmeleri bakımından yepyeni bir dönem (Kalpakçıoğlu, 2009:37) olarak ifade edilmektedir.

Ali Faik Bey, kendisiyle yapılan bir röportajda mezuniyeti ve öğretmenliğe başlamasıyla ilgili şu şekilde bir açıklama yapmaktadır:

'Mektebe, Alman sefaretinden bir ecnebi heyet geldi. Beni imtihana çektiler ve diploma verdiler. Orada, Berlin Darülmualimininde dahi hocalık edebilecek iktidarda olduğum yazılıyor, tasdik ediliyordu' (Sadullah, 1934:9). Buna karşılık bazı kaynaklarda ise Ali Faik Bey'in bu sınav sonrasında bir yıllığına Almanya'ya jimnastik eğitimine gittiğine dair ifadeler de yer verilmektedir (Aral, 2002:123;). Ancak kendisinin bu konuda herhangi bir açıklama yapmamış olması ve 1879 yılında mezun olduktan sonra Mekteb-i Sultani'de beden eğitimi öğretmenliğine başlamış olması bu düşüncenin geçerliliğini tartışılır hale getirmektedir. Hatta Faik Bey, Mekteb-i Sultani'de son sınıf öğrencisi iken okulda jimnastik öğretmenini bulunmadığından dolayı üç ay

kadar jimnastik öğretmenliği yapmış ve yaptıklarıyla okul idaresinin gözüne girmiş; büyük takdir kazanmış ve Mekteb-i Sultani’ye öğretmen olarak başlamasında bu durumun etkisi olmuştur.

Faik Bey, sporla beraber vücudun daha da güçlü hale geldiğinin ve özellikle daha gösterişli bir beden için spora yönelinmesi gerektiğini savunmaktadır. Kendisi sporla ilgilenmeye başlamadan önce zayıf, çelimsiz bir çocuk olduğunu; sporla ilgilenmeye başladıktan sonra spor sayesinde vücudunun genişlediğini, canlandığını ve kuvvetlendiğini (Sadullah, 1934:9) belirtmektedir.

Faik Bey’in, eski Yunan heykellerini andıran vücudu ile dillere destan bir kuvvetinin olduğu, çevik, zeki ve dirayetli bir yapıya sahip olduğu; özellikle oldukça güler yüzlü olduğu (Engin,2003: 263) bilinmektedir. Ruşen Eşref ise (2014:21) Faik Bey ile ilgili olarak ‘aşırı semizleşmiş bir pehlivanın kalın gövdesine sahip’ olduğunu ifade eder. Faik Bey’in kuvvetli bir yapıya sahip olması ile ilgili bir başka kaynakta ise zayıf ve naif bir yapıya sahip olan bedeninin, jimnastik talimlerinden büyük istifadeler elde ettiği ve sportif aktivitelere yoğun şekilde katıldığından dolayı az bir zaman dilimi içerisinde oldukça kuvvetli bir yapıya sahip olduğu (Şehir Üniversitesi Arşivi, TT552833) yazmaktadır.

Faik Bey’in eski öğrencisi Selim Sırrı Tarcan, hocasıyla ilgili kaleme aldığı yazıda şöyle demektedir: *Benim çocukluğumda kafama nakşolan hayali, eski yunan heykeltıraşlarına örnek olacak bir sıhhat, kuvvet ve tenasüp timsali idi... Faik Hoca geniş omuzları, biçimli endamı, uzunca boyu, daima mütebessim sevimli yüzü, canlı bakışları, heyecanlı sesiyle hilkatın fevkalade lütfuna uğramış bir insandı* (1941:2) Faik Bey’in oldukça gösterişli ve güçlü bir bedene sahip olmasının temelinde ateşli bir aletli jimnastik taraftarı olması ve belirli kasların geliştirilmesine aşırı derecede önem vermesi etkili olmuştur. Faik Bey’in aletli jimnastik konusuna düşkün olduğu, hatta bu konunun, onun can damarlarından birisi olduğunu söylememiz mümkündür.

Mekteb-i Sultani’nin açılmasıyla birlikte Fransa’dan getirtilen öğretmenler arasında yer alan Curel, okulda büyükçe bir jimnastikhane kurmuş ve öğrencilere burada idmanlar yaptırmıştı. Diğer hocalar da Curel’in yaptığı gibi aletli jimnastiği devam ettirmiş ve bu hocaların öğrencisi olan Faik Bey’de aletli jimnastik taraftarı olarak derslerine devam etmiştir.

Faik Bey’in jimnastik sporuna yönelmesi bir tesadüf sonucunda olmamıştır. Zira 1932 yılında kendisiyle yapılan röportajda bunun nedenini şu şekilde dile getirmiştir:

Çocukluğumda gayet nahifilmizaç idim; çelimsizdim. Çocukluk âlemi malum... Oyunlarda arkadaşlarımın birine galebe çalamazdım; kimse ile başa çıkamazdım. Bunun üzerine jimnastiğe merak ettim. Tatilde, evimde bir barfiks, trapez, halkalar kurdum; başladım meşgul olmaya, dört beş sene geçti geçmedi. Vücutça tamamıyla değiştim. Akranlarımın hepsinden kuvvetli oldum (Muhtar, 1932:6). Faik Bey'in jimnastiğe yönelmesinde özellikle bedensel anlamda güçlenmek istemesi diğer bir ifade bedenlen kuvvetli bir yapıya bürünme isteği etkili olmuştur. Dikkat edilecek olursa küçük yaşlardan itibaren ilgilendiği jimnastik türü de aletli jimnastik olmuştur. Diğer bir ifade ile Mekteb-i Sultani'deki hocaların aletli jimnastikle ilgileniyor, dersleri aletli jimnastiğe yönelik veriyor olmaları ve Faik Bey'in bu hocalardan etkilenecek aletli jimnastiğe ilgi duymaya başladığı düşüncesi bu noktada desteksiz kalmaktadır. Zira kendisi çok daha önceleri aletli jimnastikle ilgilendiğini ifade etmektedir.

Mekteb-i Sultani'de jimnastik öğretmenliğine başlayan Faik Bey, jimnastik derslerini hem teorik hem de uygulamalı olarak veriyordu. Faik Bey, aynı zamanda batıda alanında yapılan çalışmaları takip etmekte ve batı jimnastik eğitim anlayışında bir jimnastik müfredatı da hazırlamıştı. Hatta Cürel tarafından oluşturulan jimnastikhanenin sınırlarını daha da geliştirerek yeni aletler aldırılmıştır (Güven, 1999:648).

Faik Bey'in Mekteb-i Sultani'de jimnastik derslerini aletli olarak işlediği, hatta öğrencilerin bu spor dalına oldukça uzak zaman zaman da önyargılı olmalarına karşın, kısa süre içerisinde bu dersi öğrencilerine sevdirdiği bilinmektedir. Zaman içerisinde özellikle jimnastik derslerine olan ilgiden dolayı okula ikinci bir jimnastik hocası da alınmıştır (Tekil, b.y.y:5). Mekteb-i Sultani'de okuyan ve Faik Bey'in öğrencisi olan 412 numaralı Selim Sırrı Tarcan Faik Bey'in jimnastik dersleri hakkında şu şekilde bir açıklama yapmaktadır:

Mektebe yazıldığımın üçüncü günü idi. Bir sabah erkenden Rum mubassır bizi ikişer dizdi, merdivenlerden indirdi, bahçenin bir köşesinde zemini kum döşeli geniş bir salona soktu. Kırk kadar çocuk, nereye geldiğimizin farkında değildik. Tavandan sallanan iplere, sırtlara, trapezlere hayretle bakıyorduk. O sırada başı açık, saçları gayet itinalı taranmış, beyaz keten pantolonlu, lacivert ceketli biri geldi. Bu gelen adam yakışıklı, uzunca boylu, güler yüzlü idi. Bizimle çok samimi konuşuyordu. Çocuklar burası nedir, biliyor musunuz? dedi. Hiç birimiz bilemedik. Hepimizde böyle acayip bir yere ilk defa gelmiştik. Burası jimnastikhanedir. Burada koşacaksınız, sıçrayacaksınız, bu iplere tırmanacaksınız, trapezleri göstererek bunlarda sallanacaksınız, uğraşa uğraşa benim gibi kuvvetli olacaksınız... İplerden birine tırmandı, yüksekte olan trapezin üstüne çıktı, sallandı, birdenbire vücudunu arkaya attı, bacaklarından tepe aşağı

sarktı. Hepimizin yüreği ağzına geldi, daha bazı zorlu hünerler yaptı. Kocaman gülleleri bir elma gibi kaldırdı. Bize o gün hem jimnastiği hem kendini sevdirdi (Tarcan, 1941:2).

Bu alıntıdaki vurgu iki yönlüdür. Bunlardan ilki Faik Bey’in derslere doğrudan bir şekilde kendisi de katıldığı, sadece teori ile yetinmediği ve uygulamayı da ön plana çıkarttığıdır. Bir diğer yön ise Faik Bey’in jimnastik sayesinde oldukça güçlü bir bedene sahip olmasıdır.

Faik Bey’in jimnastik derslerinin içeriğine bakacak olursak öncelikli olarak jimnastiğe ilk başlayan küçük öğrencilerin, serbest hareketler yaptıkları (kolları aç – kapa, çömel – doğrul – kalk) ve sınav çektikleri bilinmektedir. Üst sınıflara geçildikçe öğrenciler yetenekleri doğrultusunda kimisi barfiks, kimi paralele, kimisi gülleye yönlendirilmekteydi. Sonrasında ise uzmanlaşma daha da ön plana çıkardı. Barfiks’de uzmanlaşmış olan bir öğrencinin; barfiks demirinin üstüne çıkmak, eller demirde iken yere paralel durmak, vücudu barfiks demirinde döndürebilmek, tek kolla kendini yukarı çekmek gibi hareketleri yapması gerekmektedir. Paralel ’de uzmanlaşmış öğrencilerin amuda kalkarak kollar üstünde yürüme ve sonrasında düşme, paralelde sallanırken dirseğe inip geri kalma gibi hareketleri; halkalarda uzmanlaşmış öğrencilerin kolları gerip haç biçimi alma; ip de uzmanlaşmış öğrencilerin ipe nizami bir şekilde tırmanmaları; güllede uzmanlaşmış öğrencilerin ise tek veya çift kolla koparma ve uçurma tekniklerini gayet iyi uygulamaları gerekmektedir (Muhtar, 1935:7). Dikkat edilecek olursa yaşın ilerlemesine bağlı olarak yaptırılan jimnastik faaliyetleri de değişmekte daha da zorlaşmaktadır. Bu durum ise sportif aktivitelere katılımın, öğrencilerin psiko – motor gelişimleriyle eş zamanlı olarak farklılaştığının bir göstergesidir.

Hatta zaman zaman derslerin içeriği o kadar sakıncalı hale gelmekteydi ki, ders esnasında bir öğrenci ölmüş ve bazı öğrenciler de sakatlanmıştır. Bu durum üzerine 1895 yılında Maarifi Umumiye Nezareti, okula bir yazı yazarak, jimnastik derslerinde yüksek yerlere çıkarak oradan baş aşağı inmek ve ağır şeyler kaldırmak gibi hareketlerin öğrencilerin sağlığını tehlikeye attığından dolayı yapılmaması ve bundan sonra daha dikkatli olunması gerektiğini bildirir (Ünal, 2018:385).

Faik Bey’in gücüne ilişkin anlatılanlara bakıldığında ise Concordiya Tiyatrosu’nda yaşanan olayın nesilden nesile aktarıldığı bilinmektedir. Concordiya Tiyatrosu’na gelen meşhur Avrupalı güreşçi, ağır gülleleri kaldırmaya başlamış ve kendisine rakip olacak birisini aramıştır. Bunun üzerine Faik Bey’in Türklük kanı harekete geçmiş birden bire sahneye atlayarak ağır

gülleleri havaya kaldırmış ve bu esnada Avrupalı güreşçi sahneden kaybolmuş ve bir daha İstanbul'da görülmemiştir (Engin, 2003:264).

Faik Bey'in halter alanındaki başarılarını da unutmamak gerekmektedir. Atina'da düzenlenen modern olimpiyat oyunlarında halterde Danimarkalı Viggo Jensen, 115,5 kilo ağırlık kaldırmasıyla Olimpiyat şampiyonu olmuştur. Buna karşın Faik Bey, günlük idmanlarında 115 kilo ağırlığı kolayca kaldırabilmekte hatta zaman zaman da 125 kiloyu da kaldırdığı (Atabeyoğlu, 1991:37) ifade edilmektedir.

Faik Bey, bedenlen oldukça kuvvetlidir çünkü gençlerin bedenlen güçlü, kuvvetli olmasını vatan savunmasında önemli bir unsur olarak görmüştür. Faik Bey ile ilgili oldukça az bilgi arasında bu düşüncenin doğruluğunu ortaya koyacak belli başlı bir takım anlatılara rastlamak mümkündür. Öncelikli olarak Faik Bey, jimnastik öğretmenliğini evladı vatana bir hizmet olarak nitelendirmektedir (Muhtar, 1932:6).

Faik Bey, İstanbul gençlerinin bozulmaya yüz tutmuş olan bünyelerini terbiye etmek ve bu suretle onlara lâzım gelen ırkî kuvveti, kudreti kazandırmak, şetareti ve cesareti vermekle vatana hizmet etmeyi en mukaddes bir vazife bilmiş ve bu uğurda çelik gibi sarsılmaz bir azimle çalışmıştır (Şehir Üniversitesi Arşiv TT552833)

Faik Bey, milliyetçilik duygularını sporla beraber yoğun şekilde ortaya koymuştur. Daha önce ifade edildiği gibi, jimnastik aracılığıyla gürbüzleşen, kuvvetli hale gelen öğrencilere, memleket savunmasında büyük görevler düşecektir.

Örneğin Faik Bey, yetiştirmiş olduğu öğrencilerden bazılarını alarak Yunanlıların kulübü olan Heraklis'e gitmiş ve orada bulunan Yunanlılara, Rumlara meydan okumuş ve öğrencilerine şu şekilde nasihatler vermiştir: 'Haydi pehlivanlarım! Bu akşam çorbacılarla boy ölçüşmeye gidelim. Atina'dan Türkleri yenmek için Yunanlı sporcular gelmiş. Türklüğümüzü, babayiğit ecdadımızın çocukları olduğumuzu gösterelim. Görsünler ki Türk yiğitliği ölmemiştir (Şehir Üniversitesi Arşivi - 3).

Aynı konuyla ilgili Faik Bey hakkında yazılmış bulunan bir arşiv belgesine göre Faik Bey, özellikle jimnastik alanındaki hizmetleriyle vatana gürbüz, cesur, müteşebbis, dinç bir gençlik kazandırmıştır (Şehir Üniversitesi Arşivi - 2).

Faik Bey, jimnastiği sadece vücut hareketleri olarak görmemiş aynı zamanda jimnastiği fikişsel bir terbiye aracı olarak da kullanmıştır (Koloğlu, 2002:57). Faik Bey'e göre jimnastik sayesinde insanın yiğitliği, cesareti, zekâsı, hisleri, kuvveti, kabiliyetleri, atikliği daha da gelişecek ve bu durumun sonucunda

insan, hayatın zorluklarına, her türlü güçlüğe dayanabilir hale gelecektir. Jimnastik bedeni geliştirip, güçlendirip onu hastalıklardan koruyacak aynı zamanda zekâyı da güçlendirecektir. Diğer bir ifade ile jimnastik, bireyleri güçlü hale getirirken, zeki hale getirirken, daha yiğit ve cesur bir hale getirirken, aynı zamanda devlete olan görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirebileceklerdir (Ateş, 2012:107-108).

Faik Bey, bu dönem içerisinde Türk Spor Basını için önemli bir ilki gerçekleştirerek bir kitap yazmıştır. Jimnastik yahut Riyazet-i Bedeniyye isimli kitap 1890 yılında (1307) Mahmud Bey Matbaası tarafından yayınlanmıştır.

250 sayfadan oluşan kitabın içeriğine bakıldığında ise giriş kısmında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (Tıp Fakültesi) fizyoloji hocası Mehmet Mahmud Bey’in tanıtım yazısını görürüz. Kitap kısm-i nazari (teori) ve kısmi amel (uygulama) olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Kısım-i nazari, beş bölümden oluşmaktadır. Bu kısım içerisinde jimnastiğin tarifi, faydaları, kuvve-i maneviye (maneviyata) etkileri, sağlık üzerine etkileri, gelişime etkileri ve diğer etkileri üzerinde durulmuştur. Sonrasında jimnastik usulleri hakkında bilgi verilmiş ve askeri, genel ve oda jimnastik hareketlerine teorik olarak yer verilerek bir hatıra ile ilk kısım bitirilmiştir (Ali Faik, 1890:7-36).

Kitabın ikinci kısmı olan jimnastik hareketlerinin uygulanması kısmı ise 37. sayfadan başlamış ve kitap bu şekilde son bulmuştur. Dört bölümden oluşan uygulama kısmında öncelikle aletsiz talimler hakkında bilgi verilmekte ve baş, kol, bel, bacak hareketlerinin nasıl olması gerektiği çizimlerle anlatılmaya çalışılmaktadır. Ardından alet kullanılarak yapılan cop, demir çubuk hareketlerine ve çift kol hareketlerine yer verilmiştir. Sonrasında tarifli ve tarifsiz paralel hareketlerine yer verilmekte ve demir hareketlerine değinilmektedir. Daha sonra halka, ip ve trapez hareketlerinin nasıl yapılması gerektiği yine çizimler eşliğinde anlatılmakta ve çalışma sonlandırılmaktadır (Ali Faik, 1890:37-250).

Çalışmanın o dönem için dikkat çeken en önemli özelliklerinden biri ise kaynakça kısmında gösterilen referans listesinin oldukça geniş olması ve özellikle Fransızca – Almanca kaynakların yoğun şekilde kullanılmış olmasıdır. Diğer bir ifade ile Faik Bey, jimnastik alanında yurt dışında yayınlanan eserleri sürekli bir şekilde takip etmiş ve modern batı jimnastiğini ülkemize getirmeye çalışmıştır. Kaynakçalar arasında özellikle de aletli jimnastiğe ait kitapların⁷ yoğun olması ise Faik Bey’in aletli jimnastik taraftarı olduğunun en basit örneği olarak düşünülebilir.

⁷ Faik Bey, kütüphanesinde 300’e yakın jimnastik kitabı olduğunu belirtir. Bknz: 13 Mart 1932 Akşam Gazetesi, s:6.

Faik Bey Mekteb-i Sultani'ni de jimnastik öğretmenliğinin yanı sıra 1890 yılında Beyoğlu'nda açtığı özel jimnastikhanede de dersler vermiş ve Türk gençliğinin bu spor alanında yetişmesine katkıda bulunmuştur (Yıldız, 330; Düzenli, 1996:35; Alus, 1971:5494). Hatta 1906 yılında Yunanistan'da düzenlenen ara olimpiyatlarda altın madalya kazanan Alibrandi kardeşler, bu jimnastikhanede yetişmişlerdir (Gövsa, 1945: 130).

Faik Bey'den eğitim alan ve Paris'de dünya şampiyonu olan pehlivan Kara Ahmet, başarılarını hocasına borçlu olduğunu ifade eder. Kara Ahmet, Faik Bey tarafından açılan jimnastikhanede bizzat Faik Bey'in denetiminde dersler almış ve antrenmanlar yapmıştır. Bunun yanı sıra 1908 Londra Olimpiyatları'nda Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil eden Aleko Mullos'ta yine Faik Bey'in öğrencisi olmuştur (As, 2016:29).

Hatta Faik Bey ve yetiştirmiş olduğu öğrenciler, Yıldız Sarayı'nda Sultan Abdulhamid'in huzurunda, 1892 senesinde jimnastik gösterisi yapmış ve Sultan Abdulhamid, kendisine madalyalar ihsan eylemiştir (Ebüzziya – Kozikoğlu, 1986:34). Bu durum ise Faik Bey'in yaptığı ve yaptırdığı hareketlerin saray tarafından da benimsendiğinin ve jimnastik sporunun özellikle okullarda gelişim göstermesinin bir nedeni olarak düşünülebilir.

Faik Bey, başarılı sporcuları teşvik etmek amacıyla kendi cebinden 1894 yılında Fransa'dan madalyalar bastırması ve sporculara bu madalyaları vermiştir.(mülkiye şeref, 932). Böylece öğrenciler jimnastiğe daha fazla ilgi duymaya başlamışlardır. Zira ülkemizde bahsi geçen dönem içerisinde, sporda başarılı olanlar için madalyaların verilmesi durumu söz konusu değildir. Bu durumun bir sonucu olarak madalyalar öğrencileri kendisine daha çekecek ve madalya kazanabilmek amacıyla yarışacaklardır. Sporda başarılı olana madalya verilmesi durumu da Faik Bey ile beraber ortaya çıkmıştır.

Bu arada Faik Bey 1899 ve 1903 yılında Maliye Nezareti tarafından oluşturulan heyetlerde tercüman olarak Viyana ve Paris'e gitmiş (Aral, 2002:123) ve buralarda jimnastikle ilgili son gelişmeler hakkında bilgi edinmiştir. Bu gezilere katılma durumu Faik Bey'in Almanca ve Fransızca bildiğinin bir göstergesidir. Ayrıca Faik Bey'in Mekteb-i Sultani'de verdiği jimnastik derslerini Fransızca verdiğini de belirtmekte fayda vardır.

Faik Bey 1900 yılından itibaren aynı zamanda Mekteb-i Mülkiye'de de beden eğitimi dersleri vermeye başlar ve bu okuldaki görevi Meşrutiyetin ilanı ile birlikte Mekteb-i Mülkiye'de beden eğitimi derslerinin kaldırıldığı yıl olan 1908'e kadar devam eder. Hatta Mekteb-i Mülkiye'ye bir jimnastik salonu yapılır ve bu iş için 60578 kuruşluk bir bütçe ayrılmıştır (Çankaya, 1969:866).

1879 yılından itibaren ülke genelinde beden eğitimi çeşitli yönleriyle öğreten ve sayısız öğrenci yetiştiren Faik Bey, 45 yıl boyunca jimnastik öğretmenliği yapmıştır (Tekil, 5). Faik Bey’in yetiştirdiği öğrenciler arasında Selim Sırrı Tarcan, Ali Sami Yen (Uslu, 2017:39) gibi Türk sporuna önemli izler bırakmış olan isimler bulunmaktadır.

Selim Sırrı Bey, beden eğitimi alanında ülkemizde derin etkiler bırakmış, İsveç jimnastiğinin (aletsiz jimnastiğin) ülke genelinde baskın hale gelmesinde etkili olmuş, Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi’ni kurmuş ve Cumhuriyet döneminde beden eğitiminin şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur.

Ancak Selim Sırrı Bey’in aletsiz jimnastiğe yönelmesi ve getirildiği önemli görevler sonrasında ülke geneline aletsiz jimnastiği yaymış olması, hocası Faik Bey’i rahatsız etmiştir. Sıkı bir Alman jimnastiği (aletli jimnastik) taraftarı olan Faik Bey, İsveç Jimnastiğini kadınlar için bir jimnastik olarak ifade eder ve O’na göre jimnastik aletsiz olmaz. Hatta Selim Sırrı Bey, aletli jimnastikten aletsiz jimnastiğe geçiş yaptığı için, Faik Bey, kendisi için ‘dönek’ ifadesini kullanmıştır (Aray, 1959:80). Bu durum Faik Bey’in öğrencisinin İsveç jimnastiğine yönelmesinden duyduğu rahatsızlığı net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Faik Bey ile Selim Sırrı Bey arasındaki kırgınlık bir başka kaynakta şöyle ifade edilmektedir: İsveç’e eğitime gönderilen Selim Sırrı Bey, birkaç yıl sonra yurda dönmüş ve büyük bir çoğunluk tarafından yadırganan aletsiz jimnastiğin en önemli savunucusu olmuştur. Bu nedenle uzun yıllardır aletli jimnastiğin faydalarını anlatan Faik Bey’le görüş ayrılığına düşmüş ve aralarında büyük bir kırgınlık oluşmuştur (Yıldız, 1979: 331)

Ayrıca Faik Bey’in Galatasaray Lisesi’ndeki görevinden bazı nedenlerden dolayı istifa ettiğini de yine Selim Sırrı Tarcan’dan öğrenmekteyiz. Tarcan’a göre (1941:2) Faik Bey’in o zamanki okul müdürü ile arası açılmış ve görevinden ayrılmıştı. Hatta Faik Bey, o dönem Beden Terbiyesi Genel Müfettişi olan Selim Sırrı Bey’e görevine tekrar dönmesi için mektup yazmış ancak Selim Sırrı Bey’in çabalarına rağmen bu istek asla gerçekleşmemiştir.

Ayrıca Faik Bey gerek o dönemki ulusal gerekse de uluslararası dergilerde de jimnastik hakkında yazılar yazmıştır. Ulusal dergi olarak ülkemizin ilk spor dergilerinden birisi olan İdman Dergisi’nde ‘*Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi*’ isimli makalesi, derginin 15 Mayıs 1913 tarihinde yayınlanan 1. sayısında yazının devamı ise 15 Haziran 1913’de yayınlanan 3. sayısında yer almıştır. Bu makale serisinde Faik Bey, jimnastik sporunun ne demek olduğunu, ortaya çıktığı tarihsel süreci, jimnastiğin felsefesini, tarihini, doğasını, kısımlarını vb. özetleyerek irdellemektedir (Faik, 1913a: 3-5; Faik, 1913b:40-42).

Uluslararası düzeyde ise Paris’te haftalık olarak yayınlanan bir spor dergisi olan Stand’ın İstanbul muhabirliğini yapmış ve ülkemizdeki jimnastik aktivitelerini, batıda tanıtmaya çalışmıştır (Güven, 1999:648). Bunun yanı sıra Hakkı Tarık Us (1943:69), Faik Bey’in İsviçre’de yayınlanan spor gazeteleri için de İstanbul muhabirliği yaptığını ifade etmektedir.

Ayrıca Faik Bey sadece jimnastik sporunun ülkemizde gelişmesinde değil aynı zamanda halter sporunun gelişmesinde de etkili olmuştur. İlk dönemlerde ağırlık kaldırma, jimnastiğin içerisinde düşünülmüş ve bu nedenle jimnastik hareketleri yapılırken, ağırlık kaldırmaya da önem verilmiştir (Atabeyoğlu, 1985:1508).

Faik Bey’in kendisine eğitecek gençler bulmak, insanların dikkatlerini çekmek amacıyla ağırlıklar kaldırarak gösteriler yaptığı bilinmektedir (Şaral, 2015:58). Bu sayede etrafına topladığı öğrencilerle birlikte hem jimnastik hem de ağırlık kaldırma sporunun tanınmasında, gelişmesinde etkili olmuş ve bu iki sporunda öncülüğünü yapmıştır.

Bunun yanı sıra Faik Bey’in hokey sporunu da Mekteb-i Sultani’ye getirdiği, okula tenis kortları yaptırdığı ve belirli dönemlerde spor bayramları yaptırdığı da bilinmektedir (Ebüzziya – Kozikoğlu, 1986:20).

Faik Bey’in en önemli özelliklerinden bir tanesi de derslerinde Türklüğü yüceltmeyi esas alan manzumelere yer vermesi ve zaman zaman da kendi yaşantısından örnekler anlatmasıdır (Aral, 1959:81). Bu durum sıkı bir Alman jimnastiği taraftarı olmanın bir göstergesi olarak düşünülebilir. Zira Alman jimnastiğinin kurucusu olan Friedrich Ludwig Jahn’ın da derslerinde kahramanlık hikâyeleri anlattığı, öğrencilere marşlar söylediği bilinmektedir (Alpman, 1972:169-170). Hatta Jahn’ın jimnastikten beklentisi ile Faik Bey’in beklentisi aynıdır: Gerektiğinde vatani için canını ortaya koyabilecek demir yumruklu kişiler yetiştirmek Yine sıkı bir alman jimnastiği takipçisi olan Don Francisco Amoros’un da bu özelliklere sahip olduğu, jimnastikten beklentisinin aynı olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum ise Faik Bey’in özellikle Alman jimnastiğinden aşırı derece etkilendiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Vatan sevdalısı olan Faik Bey’in ateşkes dönemlerinde İstanbul’dan Anadolu’ya insan ve silah kaçırarak milli mücadeleye destek veren Müsellah Müdafaa-i Milliye grubunun da üyesi olmuştur (Şabanoğlu, 2013:56). Hatta bu durumun sonucunun en güzel yansımasını Refet Paşa’nın İstanbul’u ziyaretinde görürüz. Milli mücadelenin önemli isimlerinden olan Refet Paşa İstanbul’da karşılanmadan önce Faik Bey eşi Hatice Hanım’a atlas kumaştan bayrak hazırlatmış ve Paşa’yı karşılamaya öğrencileriyle birlikte gitmiştir. Hatta yoğun

kalabalığı, sevgi gösterilerini gördükten sonra öğrencilerine dönerek ‘işte çocuklarım, bunun için her şeye değer’ (Aral, 207-209) şeklinde naralar atmıştır.

1924 yılında emekliliğe ayrılan Faik Bey, 1925 yılında dönemin spor yönetiminden sorumlu olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) tarafından ‘Şeyhül İdman’ – İdmanlılar Şeyhi – unvanı ile şereflendirilmiş ve soyadı kanunu çıktıktan sonra Üstünidman soyadını almıştır (Çankaya, 1969:933). Faik Bey bundan sonra ilk Türk beden eğitimi öğretmeni olarak Ali Faik Üstünidman ismiyle anılmaya başlamıştır.

Faik Bey’in, jimnastikle ilgili 2 adet yayınlanmış, 4 adet de yayınlanmamış kitabı bulunmaktadır. Faik Bey’in yayınlanmış kitapları; Jimnastik Yahut Riyazeti Bedeniye, Jimnastik Mecmua-i Eşkâli; yayınlanmamış eserleri ise Jimnastik Tarihi, Amudi Fıkarinin Sui Teşekkûlatı, Ecdadımız, Jimnastik Âleminde Taharri-i Hakikat (Şehir Üniversitesi Arşivi, TT552833) olarak belirtilebilir.

Ölümünden yaklaşık olarak 8 yıl öncesinde görme yetisini kaybeden Ali Faik Üstünidman, 2 Aralık 1942 tarihinde 83 yaşında vefat etmiş ve cenazesi Karacaahmet’teki Aile Kabristanı’na defnedilmiştir.

SONUÇ

Mekteb-i Sultani, ülke sporunun ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur. Fransız eğitim sistemi doğrultusunda gelişim gösteren okul müfredatı, Türk spor tarihi açısından özellikle jimnastik sporuyla ön plana çıkmıştır. Okula yurt dışından jimnastik öğretmenleri getirilmiş ve batılı bir anlayış doğrultusunda bu ders öğrencilere verilmiştir. Yurt dışından getirtilen öğretmenlerden dersler alan ve 1870 yılında Mektebi Sultani ‘ye giren Ali Faik Bey, 1879 yılında okuldan mezun olmuş ve aynı yıl okula ilk Türk beden eğitimi olarak atanmıştır. Bu özelliği Ali Faik Bey’i ön plana çıkartmaya ve Türk spor tarihine girmesine yeterli olmaktadır. Faik Bey gerek kendi sportif çalışmalarından gerekse okuldaki beden eğitimi hocalarından aletli jimnastiği öğrenmiş ve Alman jimnastiği olarak bilinen aletli jimnastiğin ülkemiz genelinde yayılmasında ve yerleşmesinde etkili olmuştur. Bundan dolayıdır ki Ali Faik (Üstünidman) Bey’i ülkemiz jimnastiğinin kurucusu olarak ifade etmemiz mümkündür. Faik Bey’in jimnastikten beklentisi güçlü, kuvvetli bir gençlik yetiştirerek, bu gençleri vatan savunmasına hazırlamaktır. Bu da Türk kültürü içerisindeki spor anlayışının bir yansıması olarak düşünülebilir. Zira kültürümüzde spor, her zaman için savaşa hazırlık aktivitelerinden birisi olarak düşünülmüştür. Faik Bey, Türk spor basınında da önemli bir yer edinmiş ve

yazmış olduğu Jimnastik yahut Riyazat-ı Bedeniyye isimli kitabıyla Türk spor basınının öncüsü olmuştur. Ayrıca yurt dışından çeşitli gazete ve dergilerin İstanbul temsilciliğini yaparak spor haberciliğinin de öncülerinden birisi olmuştur. Faik Bey, İstanbul'da ilk özel spor salonunu açarak, sporun sadece okul öğrencilerine değil aynı zaman da öğrenci dışındaki bireylere de eğitimi vermiştir. Böylece mekteplilerin yanında alaylıların da spor alanında yetişmesini sağlamış ve buralarda yetiştirdiği öğrenciler sayısız başarılar kazanmıştır. Faik Bey'in Mekteb-i Sultani'de yetiştirdiği öğrencileri Türk sporunun şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur. Bu öğrenciler arasında Selim Sırrı Tarcan, Ali Sami Yen, Vildan Aşır Savaşır gibi isimler, Türk sporunun öncüleri olarak kabul edilmekte ve isimleri hala zikredilmektedir

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Alpman, C. (2001). *Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi*. Gençlik ve Spor Bakanlığı yayınları.
- Alus, S. M. (1971). *İstanbul Ansiklopedisi* (Cilt 10). Koçu yayınları.
- Aral, F. (2002). Sporumuzda öncü bir Galatasaraylı 'İdmancılar Şeyhi Ali Faik Üstünidman. *Galatasaray Dergisi*, Eylül, 3.
- Aray, S. (1959). *Bir Galatasaraylının anıları*. TCDD basımevi.
- As, E. (2016). İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş sürecinde bir uluslararası entegrasyon örneği olarak modern olimpiyatlara katılım. *A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 59.
- Atabeyoğlu, C. (1985). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Entegrasyon Ansiklopedisi* (Cilt 6). İletişim yayınları.
- Atabeyoğlu, C. (1991). *1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*. AN grafik basın sanayi.
- Ateş, S. Y. (2012). Asker Evlatlar Yetiştirmek 'II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri. İletişim yayınları.
- Bilge, N. (1989). *Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*. Beden Kültür Bakanlığı yayınları.
- Çankaya, A. (1969). Ali Faik Üstünidman. *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)* (Cilt 2). Mars matbaası.

- Düzenli, G. (1996). Mekteb-i Sultani’den bugüne Galatasaray Lisesi. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 26.
- Ebüzzıya, Z. & Kozikoğlu, S. (1986). *1921 – 1933 Galatasaray Tarihçesi 1993 Mezunları ve 50 Yılları*. Galatasaray Eğitim Vakfı yayınları.
- Engin, V. (2003). *Mekteb-i Sultani*. Galatasaraylılar Derneği yayınları.
- Faik, A. (1890). *Jimnastik Yahut Riyazet-i Bedeniyye*. Mahmud Bey matbaası.
- Faik, A. (1913a). Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi. *İdman Dergisi*, 1, 3-5. Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.
- Faik, A. (1913b). “Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi, *İdman Dergisi*, 3, 40-42. Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.
- Gövsâ, İ. A. (1945). Faik Bey, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*. Yedigün Neşriyatı.
- Güven, Ö. (1999). Ali Faik Üstünidman. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi* (Cilt 2). Yapı Kredi yayınları.
- İsfendiyoğlu, F. (1952). *Galatasaray Tarihi*. Doğan Kardeş yayınları.
- Kalpakçıoğlu, Ö. (2009). *Galatasaray’da Bilinmeyenler*. Simurg kitapçılık.
- Koloğlu, O. (2002). Çağdaş spor anlayışını benimseten adam ‘Faik Üstünidman’. *Tarih ve Toplum Aylık Ansiklopedik Dergi*, 37(222).
- Muhtar, S. (1932). *Cimnastik Muallimi Faik Bey ‘Deli’ Lakabını Nasıl Almış*. 13 Mart Akşam Gazetesi.
- Muhtar, S. (1935). Galatasaray Lisesi’ndeki eski jimnastik ve jimnastikçiler. *Yedigün Dergisi*, 7.
- Sandıkçıoğlu vd. (1974). *Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani) 1868 – 1968*. Gün matbaası.
- Şabanoğlu, M. (2013). İdmancılığın babası: Faik Üstünidman. *Galatasaray Dergisi*, 11(130), 56-61.
- Şaral, Ö. M. (2015). Gücün saf hali halter. *Televizyon TRT Aylık Radyo TV Dergisi*, 311.
- Şehir Üniversitesi Arşivi, TT552833. Faik Bey (Jimnastik Muallimi).
- Şehir Üniversitesi Arşivi-2, Öğrenci Gözüyle Ali Faik
- Şehir Üniversitesi Arşivi – 3, Fikir Adamlarımızın Pehlivanlıkları.

- Şişman, A. (1989). *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nin Kuruluşu ve İlk Eğitim Yılları 1868 – 1871*. Edebiyat Fakültesi yayınları.
- Tarcan, Selim Sırrı (1941). *Spor aşığı Faik Hoca kimdir?* Ulus Gazetesi, 23 Kasım, s: 2.
- Tekil, S. (?). *Galatasaray Tarihi 1905 – 1985*. Efes inşaat ve emlak işletmeciliği AŞ.
- Us, H. T. (1943). *Elli Yıl*. Türk Basın Birliği yayınları.
- Uslu, S. S. (2017). *Basın Kaynaklarıyla Galatasaray Tıbbiyesi'nden Mekteb-i Sultani'ye Eğitimde Yenilik ve Gelenek*. Domingo yayınevi.
- Ünaydın, R. E. (2014). *Galatasaray ve Futbol*. Ka kitap.
- Yıldız, D. (1979). *Türk Spor Tarihi*. Ser yayıncılık.